

ACADEMIA ROMÂNĂ
COMISIA DE ISTORIE A ORAȘELOR DIN ROMÂNIA

INFORMAȚII PRIVIND
ISTORIA ORAȘELOR

Nr. 165

Sibiu, ianuarie-iunie 2015

ACADEMIA ROMÂNĂ – Comisia de Istorie a Orașelor din România
MUZEUL JUDEȚEAN SATU MARE
Organizează sesiunea de comunicări științifice
Orașul și administrația
Satu Mare, 18-19 septembrie 2015

Sesiunea anuală a Comisiei de Istorie a Orașelor din România, ediția a XXII-a, 2015

Comisia de Istorie a Orașelor din România a avut ca principiu, încă de la înființarea sa, organizarea sesiunilor anuale în centre urbane diverse, pentru a-și face cunoscută existența în diferite regiuni ale țării. În consecință, am constatat că până în prezent nu am avut nicio manifestare în colțul de nord-vest al țării. Încă din toamna anului trecut am propus Muzeului Județean Satu Mare colaborarea pentru realizarea sesiunii anuale din 2015 și am găsit interes din partea conducerii instituției. Din păcate, aprobarea consiliului județean a întârziat și abia de curând am fost în situația de a discuta în cadrul Comitetului Comisiei de Istorie a Orașelor din România tema și data sesiunii anuale. În urma consultării membrilor Comitetului pe cale electronică, majoritatea a optat pentru tema *Orașul și administrația* (șapte voturi). Au mai fost opțiuni pentru alte teme: *Locul centrelor istorice în contextul urban actual* (trei voturi), *Elitele orășenești* (două voturi), *Orașul și calamitățile naturale* (un vot), *Orașul în evoluția sa* (un vot). Acestea pot fi abordate în sesiunile din anii următori. Data manifestării a fost hotărâtă de majoritatea membrilor Comitetului, în acord cu Muzeul Județean Satu Mare, pentru zilele de 18 și 19 septembrie 2015.

Repere tematice

Posibile subiecte de abordat în cadrul temei *Orașul și administrația*:

- Administrația orașului (programe, metode, relații cu cetățenii, funcționarii, primarii și activitatea lor);
- Impactul funcției de centru administrativ al unei regiuni, al unui județ, al unui raion etc. asupra orașului;
- Apariția regulamentelor urbane și implicarea administrației centrale în elaborarea și aprobarea reglementărilor administrației locale;
- Instituții și sedii administrative.

Potrivit tradiției, vom aborda și istoria orașului-gazdă, Satu Mare, sub toate aspectele.

Pe lângă aceste sugestii pot fi, desigur, alese, oricare alte subiecte care se încadrează în tema generală, *Orașul și administrația*.

Vă rugăm să ne trimiteți, până la 15 august a.c., titlul și rezumatul comunicării (între 10 și 20 de rânduri) pe care intenționați să o susțineți la sesiunea anuală a Comisiei de Istorie a Orașelor din România (vezi datele de înscriere).

Președinte CIOR *Vasile Ciobanu*

Orașul și administrația

Satu Mare, 18-19 septembrie 2015
Formular de înscriere (data limită 15 august 2015)

Către Comisia de Istorie a Orașelor din România

Bulevardul Victoriei nr. 40, 550024 Sibiu

și la adresele de e-mail andaluciaspanu@yahoo.com și vasileciobanu47@yahoo.com

Subsemnata/subsemnatul .....

(titlul științific, numele și prenumele)

de la ..... din .....

(instituția)

(localitatea)

Intenționez să prezint comunicarea: .....

..... pentru care anexez rezumatul solicitat.

Adresa mea este .....

(stradă, nr., bl., ap., cod, localitate, telefon, e-mail)

.....

Semnătura .....

Vasile Aldea, Fabricile „Hess” și „Stollwerk”: scurt istoric al ciocolatei brașovene (Brașov, Editura Haco Internațional, 2014, 66 p.)

Inginer de profesie și pasionat de istoria Brașovului, împătimit colecționar și cititor, domnul Vasile Aldea este cunoscut în cercul arhivelor, bibliotecilor, al colecționarilor și fotografiilor brașoveni, fiind mereu însoțit de aparatul foto și prezent la expoziții. Un portret al domniei sale este profilat în cuvântul înainte al lucrării, intitulat *Ciocolata ca o curiozitate*, semnat de Bogdan-Florin Popovici din partea Serviciului Județean al Arhivelor Naționale Brașov. Acesta îl introduce pe autor și explică demersul său ca răspuns la o curiozitate personală, un interes față de un fapt cunoscut și trăit, la al cărui declin a asistat. Analiza de față este înțeleasă drept o micromonografie întocmită de unul dintre amatorii interesați, ce a căutat în istorie și arhive soluții pentru dilemele și pentru interesul lui istoric și personal față de un reper din trecutul comunității.

Cum mărturisește autorul, ideea de a scrie despre fabricile de ciocolată ale Brașovului s-a născut în anul 2013, când a văzut fotografii cu vizita reginei Maria la fabrica „Stollwerk” Brașov. Prins de acest morb, autorul a parcurs fondurile de arhivă și a apelat la resursele de bibliotecă, reușind să reconstituie un succint, dar consistent istoric al producției brașovene de ciocolată. După o scurtă introducere asupra începuturilor ciocolatei în Europa și a pătrunderii ei în spațiul nostru (p. 9-16), autorul relatează cum s-a înființat „Prima fabrică de ciocolată și bomboane din Transilvania” în 1899, ulterior Fabrica „Hess”, având sediul în str. Cuza Vodă nr. 3 (p. 17-34). Familia Hesshaimer a avut un rol hotărâtor în această fabrică, modernizând-o și extinzând investiția financiară și tehnologică. Autorul relatează despre greutățile fabricii în timpul celui de al Doilea Război Mondial și al perioadei 1945-1948, încheiată cu naționalizarea întreprinderii.

După prezentarea companiei Stollwerk din Germania (p. 35-42), V. Aldea expune cum a luat ființă fabrica acesteia în Brașov, în 1922, la cererea filialei din Bratislava a concernului german. Inițiativa a fost susținută de membrii fondatori brașoveni, printre care Carol Reinerth, dr.

G. Baiulescu, senator Arthur Polony, avocat Alfred Tontsch și George Stănescu, fabricant de petrol. Fabrica a cumpărat sedii în străzile De Mijloc și Lungă, a investit în clădiri și tehnologie și s-a extins chiar și în afara Brașovului. Perioada războiului a fost dificilă prin restricțiile de aprovizionare, iar la finalul conflictului fabrica a fost declarată „bun înamic” și predată administrației URSS, autoritatea fiind exercitată de un administrator de control (p. 43-54).

În 1953, în urma unei înțelegeri cu statul sovietic, fabrica a revenit României care, în 1954, a unit cele două fabrici în Intreprinderea de produse zaharoase „Dezrobirea”, devenită în 1966 „CIBO”, ce producea mai ales pentru export. Ultimul capitol descrie activitatea în perioada 1990-2009 când fabrica a fost privatizată, fiind achiziționată în 1994 de către compania americană Kraft Food International. Astfel s-a dezvoltat, devenind lider de piață în România pentru produsele de ciocolată, fiind lansată marca ciocolatei „Poiana”. Dezvoltarea a determinat extinderea și din această cauză compania a decis transferarea producției la o fabrică modernă din Bulgaria, producția încetând în Brașov, în 2009. Încercările autorităților locale de a păstra investiția americană au eșuat. Ce a urmat cunoaștem deja cu toții: proprietățile recent vândute au fost demolate și tradiția industriei brașovene de ciocolată a devenit istorie.

Datorăm demersului onest al domnului Aldea o carte documentată, ilustrată excelent, cu reclame și fotografii alb-negru și color din colecția personală, ce amintește brașovenilor un capitol al industriei locale, acum la timpul trecut. Broșura este urmată la final de bibliografia consultată, care conține sursele și fondurile de arhivă cercetate, dar și articole din presa cotidiană, precum și lista ilustrațiilor. Micuță de dimensiuni, publicația semnată de Vasile Aldea este o sinteză utilă, documentată, scrisă cu o disciplină și un control ingineresc ale informației, într-un stil corect, sobru și onest, făcând onoare autorului. Dispunem astfel de un text ce ne pune la îndemână datele primare despre industria de ciocolată a Brașovului, într-o manieră sintetică, chiar dacă lipsesc trimiterile în note de subsol la referințele citate în bibliografie. În ciuda faptului că volumul se datorează efortului de documentare al unui diletant, trebuie să remarcăm că a reușit să susțină un demers onest, argumentat și susținut de izvoare, ce este necesar să fie recunoscut de orice profesionist al istoriei.

Ruxandra Moașa Nazare

***Eikonocity* – Istorie și iconografie a orașelor și locurilor europene**

Eikonocity – History and Iconography of European Cities and Sites este o asociație culturală care are ca principal obiectiv promovarea studiilor privind iconografia orașului și peisajului în epocile modernă și contemporană, vizând recuperarea identității istorice. Scopul său va fi atins prin organizarea de evenimente culturale, conferințe, seminarii și expoziții; promovarea cercetărilor proprii prin publicarea sub diverse forme (publicații online, tipărite, sau pe suport multimedia); cursuri de instruire; realizarea propriului organ de informare: revista *Eikonocity*, cu ritm semestrial de apariție și regim de *blind review*; dezvoltarea cercetării prin colaborare cu alte instituții cu preocupări similare, la nivel național și internațional.

Asociația *Eikonocity* își desfășoară activitatea sub coordonarea Centrului de cercetare inter-departamentală privind iconografia orașului european al Universității „Frederic al II-lea” din Napoli.

Platforma on-line *Eikonocity* (<http://www.eikonocity.it/>) publică recenzii, prezentări de manifestări, invitații la sesiuni și conferințe, link-uri utile.

Revista *Eikonocity* cu ritm de apariție semestral și regim de publicare *blind review*, își propune să fie un loc de discuții, informare și difuzare de opinii și studii științifice pe teme legate de istoria orașului și a peisajului urban, iconografia și evoluția modurilor de reprezentare a orașului și peisajului începând cu epoca modernă.

A consemnat *Anda-Lucia Spânu*

O expoziție documentată și curajoasă

La sfârșitul anului, în 27 decembrie 2014, Ordinul arhitecților din România, Filiala Brașov-Covasna-Harghita, inaugura o nouă expoziție din proiectul mai larg numit *Arhitectii și arhitectura în Brașov*, demarat în 2012 și finanțat din timbrul arhitecturii. De data aceasta, tema abordată este *Arhitectura industrială în Brașov (1880-1940)*. Echipa de arhitecți (Cătălin Stroe, Miruna Stroe, Roxana Măcinic, Natalia Achim) coordonată de Ovidiu Taloș s-a concentrat pe studiul industriei brașovene moderne, începând din 1880, momentul când industria modernă ia avânt în Brașov, și a încercat să determine ce valoare arhitecturală au avut clădirile de fabrici din această epocă. Mai precis, arhitecții implicați în proiect s-au străduit să decanteze cât anume s-a datorat influenței vremii și cât circumstanțelor locale în stilul arhitectural al stabilimentelor industriale brașovene. În acest sens, echipa a întreprins o atentă căutare în arhive, unde a identificat o serie de planuri, proiecte, schițe, alături de fotografii ale stabilimentelor industriale și albume aniversare ale diferitelor uzine, preluând valoroasa informație din lucrările medicului Eduard Gusbeth.

Analiza organizatorilor expoziției a arătat că arhitectura industrială a fost influențată, firesc, de stilurile arhitecturale ale epocii (eclectismul până în 1918, expresionismul și stilul Bauhaus după război, precum și raționalismul, întemeiat pe aplicarea noilor tehnologii și materiale de construcție). În general, clădirile sunt de dimensiuni mari, organizate ierarhic (zona administrativă către stradă, în spate spații de producție și depozit), de unde o tratare diferită a fațadelor decorate, spre deosebire de restul clădirii care este gândit uniform și minimalist. Așadar, arhitectura industrială brașoveană se integrează în modelul arhitectural general, neavând un stil specific. Demersul de documentare a avut drept rezultat o amplă informație și ilustrație, încât numeroasele panouri expun detaliat date despre stabilimentele industriale ale Brașovului pe ani, de la inițiative ale unor întreprinzători transilvăneni ce apelează la expertiza din Budapesta, la fabricile investitorilor locali (Wilhelm Scherg și Wilhelm Tellmann în domeniul textilelor, Czell în producția de bere și spirt, Julius Teutsch – scule, Copony – parchet, moara Seewald, fabrica de ciocolată „Hess”, IAR, fabrica Voina, devenită ulterior Uzina 2, chiar filatura „Corona” din Ghimbav, fabrica de cosmetice, cărămidării etc.).

Descrierile conțin elemente tehnice și arhitecturale precise, în diverse perioade și etape, sunt urmărite extinderile și sfârșitul acestor edificii, cele mai multe falimentând după 1989, fiind închise, lăsate în paragină sau demolate, căzând în uitare și lapidate din memoria locală. Brașovul a fost un oraș industrial și tradiția sa industrială este anterioară Primului Război Mondial, continuată și extinsă până în pragul celui de al Doilea Război Mondial și al naționalizării, când, de fapt, majoritatea acestor mari întreprinderi au constituit nucleul industriei dezvoltată accelerat, chiar forțat, sub comunism. Este o observație de care trebuie să se țină cont când se evaluează aportul politicii comuniste de industrializare și contribuția ei. Azi, orașul continuă să alimenteze bugetul în primul rând prin contribuția industriei, dar urmele vechii industrii brașovene, a reperelor ei, sunt șterse din ce în ce mai mult. Clădirile sunt demolate, iar memoria și tradiția riscă să se piardă. Un exemplu este dat de fosta fabrică de ciocolată a orașului, devenită „Kraft Jacobs Suchard”, care demult a externalizat producția, mutată în Bulgaria, și, recent, la sfârșitul anului trecut, a vândut terenul și imobilele. Zilele acestea, investitorul imobiliar a procedat la demolarea clădirilor și instalațiilor ei, făcând loc unui complex comercial.

Expoziția *Arhitectura industrială în Brașov 1880-1940* este protestul arhitecților brașoveni în fața gravelor evenimente ce se întâmplă. Critica lor se îndreaptă, după părerea noastră, împotriva lipsei de viziune a factorilor decidenți din sectorul economic și administrațiv, dar și a cetățenilor care asistă fără reacție la lapidarea unui trecut valoros. Apreciem efortul și atitudinea colectivului de arhitecți care au lucrat cu dăruire și pasiune la această expoziție.

Ruxandra Moașa Nazare

Modificarea cotizației CIOR / „Civitas Nostra”

Adunarea generală a Comisiei de Istorie a Orașelor din România / Asociației „Civitas Nostra” – Societate pentru Studiul Istoriei Orașelor (întrunită la Sibiu, în data de 13 iunie 2014) a supus la vot și a hotărât (potrivit § 45: „Comisia percepe de la membrii săi o cotizație anuală, al cărei cvantum este stabilit de către Adunarea generală”), modificarea cotizației membrilor săi de la 20 la 50 de lei pe an, începând cu anul 2015. Aceasta se depune în contul Asociației „Civitas Nostra”, CIF 18405740, IBAN Ro80RZBR0000060007610058.

Anda-Lucia Spânu

Romanian Academy

Commission for the History of Towns in Romania

INFORMATION ABOUT URBAN HISTORY

Summary

The current edition of the Newsletter contains thematic reference points concerning the annual session of the commission (Satu Mare, 18-19 of August) which will present “The Town and its Administration”, the registration form for those participants who will contribute with papers, as well as information about Eikonocity Magazine edited by the Interdepartmental Research Centre on the Iconography of the European City. The Newsletter also contains the reading notes about the book written by Vasile Aldea, *Fabricile „Hess” și „Stollwerk”: scurt istoric al ciocolatei brașovene* [“Hess” and “Stollwerk” factories: brief history of Brașov’s chocolate] (Brașov: Haco Internațional Publishing House, 2014) and an architecture exhibition chronic.

Rumänische Akademie

Kommission für Städtegeschichte Rumäniens

STÄDTEGESCHICHTLICHE INFORMATIONEN

Resümee

Die vorliegende Ausgabe des Informationsblattes beinhaltet die thematische Anhaltspunkte für die Jahrestagung der Kommission (Satu Mare 18.-19. September 2015), die heuer „Die Stadt und seine Administration“ zum Thema hat und das Einschreibeformular für Teilnehmer mit Referaten, sowie die Informationen bezüglich der Eikonocity Magazine des Abteilungsübergreifende Forschungsstelle für Europäische Stadt Ikonographie. Das Infoblatt enthält auch die Lektüre Notizen über das Buch des Vasile Aldea, *Fabricile „Hess” și „Stollwerk”: scurt istoric al ciocolatei brașovene* [“Hess” und “Stollwerk” Fabriken: kurze Geschichte der Kronstadts Schokoladen] (Kronstadt: Haco International Verlag, 2014) und eine Architekturausstellung Chronik.

Comisia de Istorie a Orașelor din România

Bulevardul Victoriei 40, RO – 550024 Sibiu, tel: 0040 269 212604, fax: 0040 269 216605,

www.icsusib.ro; spanu@icsusib.ro; andaluciaspanu@yahoo.com

ISSN 2284 – 502X, ISSN – L = 1224 – 2853

Redactor: Anda-Lucia Spânu